

Rijksoverheid

Visie op AI ministerie van Financiën

Visie op AI ministerie van Financiën

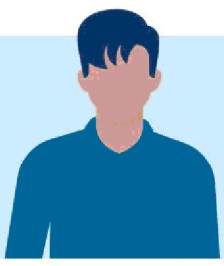
Het ministerie van Financiën heeft al meer dan 200 jaar dezelfde missie: samen werken aan een financieel gezond Nederland. Hoewel deze missie onveranderd blijft, is de wereld waarin we opereren in constante beweging. De samenleving en de politiek stellen steeds hogere verwachtingen aan ons werk, zoals meer transparantie, efficiency, effectieve samenwerking en daadkracht. Om hieraan te voldoen en onze rol in een snel veranderende wereld optimaal te vervullen, moeten we ons continu aanpassen en ontwikkelen. Deze dynamiek vormt de basis voor onze rol als organisatie en als ambtenaren.

Artificiële Intelligentie (AI)[1], waaronder generatieve AI[2], biedt ons kansen om deze uitdaging niet alleen het hoofd te bieden, maar ook onze organisatie toekomstbestendig te maken, aantrekkelijk te zijn en blijven voor medewerkers en de strategische doelen van het ministerie van Financiën te behalen. Tegelijkertijd moeten we ons bewust zijn van de risico's die gepaard gaan met de inzet van AI. Als ministerie van Financiën hebben wij een grote verantwoordelijkheid om AI zorgvuldig en verantwoord in te zetten. Zonder een gezamenlijke visie lopen we het risico om niet met de gehele organisatie dezelfde kant uit te gaan. Een gezamenlijke visie helpt onze krachten te bundelen en mogelijkheden en kansen van AI optimaal te benutten. AI is van ons allemaal en iedereen draagt hieraan bij.

Wat verstaan we onder AI?
Voor de definitie van AI sluiten we aan bij de definitie vanuit artikel 3.1 van de AI Act: "AI-systeem": een op een machine gebaseerd systeem dat is ontworpen om met verschillende niveaus van autonomie te werken en dat na het inzetten ervan aanpassingsvermogen kan vertonen, en dat, voor expliciete of impliciete doelstellingen, uit de ontvangen input afleidt hoe output te genereren zoals voorspellingen, inhoud, aanbevelingen of beslissingen die van invloed kunnen zijn op fysieke of virtuele omgevingen.

AI is niet nieuw
De term Kunstmatige of Artificiële Intelligentie is niet nieuw. In 1956 wordt de term Artificiële Intelligentie (AI) officieel toegekend aan een nieuw vakgebied. Na de start met AI op basis van computer science, brak machine learning door rond het millennium en deep learning in het vorige decennium. Eind 2022 kwam de opkomst van Large Language Models (LLM's) en Generatieve AI, gericht op het creëren van nieuwe inhoud zoals tekst, afbeeldingen, muziek of video's. Sinds de lancering van ChatGPT eind 2022 maakt AI onderdeel uit van het dagelijks leven van veel mensen. Ook binnen het ministerie van Financiën is AI niet nieuw. Klassieke AI (algoritmes en machine learning) passen we al jaren toe in o.a. toezicht en dienstverlening bij de Belastingdienst. Generatieve AI vindt momenteel veelal op experimentele schaal plaats. Daarbij is onderscheid te maken tussen generatieve AI waarin algemeen toegankelijke gegevens gebruikt worden die geen vertrouwelijke of persoonlijke informatie bevatten (bijvoorbeeld het laten schrijven van een vacaturetekst) en generatieve AI waarin gevoelige informatie van belastingplichtigen gebruikt wordt. Dit laatste vereist extra maatregelen om zorgvuldig werken te garanderen.

P-gv. - ondernemer
Vroeger had ik een ingewikkelde administratie. Nu houdt mijn AI-agent alles bij en vult die alles wat de Belastingdienst niet weet voor me in. Dan hoef ik alleen nog even te controleren of het allemaal klopt. Waar de verschillen zijn geeft de agent netjes aan. Inclusief alle uitleg hoe het in elkaar steekt. Ik heb mijn eigen aangifte nog nooit zo goed begrepen en ik ben ook nooit meer te laat.

[1] *Voor de definitie van AI sluiten we aan bij de definitie vanuit artikel 3.1 van de AI Act2: "AI-systeem": een op een machine gebaseerd systeem dat is ontworpen om met verschillende niveaus van autonomie te werken en dat na het inzetten ervan aanpassingsvermogen kan vertonen, en dat, voor expliciete of impliciete doelstellingen, uit de ontvangen input afleidt hoe output te genereren zoals voorspellingen, inhoud, aanbevelingen of beslissingen die van invloed kunnen zijn op fysieke of virtuele omgevingen.*

[2] *Generatieve AI is een specifieke tak binnen AI. Generatieve AI is gericht op het creëren van nieuwe inhoud, zoals tekst, afbeeldingen, muziek of video's. Generatieve AI maakt gebruik van wiskundige modellen om originele en unieke output te genereren op basis van de input die het ontvangt. Voorbeelden zijn taalmodellen zoals ChatGPT, die tekst genereren, of beeldgenererende modellen.*

Met verantwoorde AI willen wij de medewerkers optimaal ondersteunen in hun werk

AI is geen doel op zich, maar een middel om complexe uitdagingen aan te pakken. AI is een onmisbare bouwsteen voor het ministerie van Financiën. Het stelt ons in staat om processen te verbeteren, werk inzichtelijker en eenvoudiger te maken en daardoor meer waarde te leveren aan de samenleving. Het maakt o.a. de IV-voortbrenging efficiënter, assisteert bij het beheer van het complexe IV-landschap en het is noodzakelijk voor de beveiliging van onze gegevensverwerking.

Gegeven de druk op de arbeidsmarkt en de groeiende personeelstekorten, worden we als ministerie genoodzaakt om onze werkzaamheden in de toekomst efficiënter en mogelijk met minder mensen uit te voeren. Om deze uitdaging het hoofd te bieden, kan AI een belangrijke rol spelen in het ondersteunen en vereenvoudigen van processen. AI ondersteunt bij het toewerken naar een efficiënte organisatie waarin werkplezier en vakmanschap een centrale rol hebben.

Met AI ondersteunen wij de medewerkers optimaal in hun werk. Door de verantwoorde inzet van AI worden werkzaamheden inzichtelijker en eenvoudiger. Hierdoor kunnen medewerkers zich richten op de kern van hun vak en hier voldoening uit halen, ten behoeve van een optimale bijdrage aan de maatschappelijke opdracht van het ministerie van Financiën.

Wij bouwen aan een toekomst waarin AI een belangrijke rol speelt voor onze medewerkers, burgers, bedrijven en de samenleving als geheel

AI ontwikkelt zich continu en daarmee ook de mogelijkheden om er gebruik van te maken. AI biedt niet alleen voor onze medewerkers kansen, maar ook voor onze burgers, bedrijven en de samenleving als geheel. Een groot deel van onze omgeving maakt al gebruik van AI en dit heeft impact op ons werk en onze dienstverlening.

Voor onze medewerkers...

Ondersteunt AI hen in hun dagelijkse werkzaamheden, bijvoorbeeld in het uitvoeren van routinematige taken, het genereren, verzamelen en ontsluiten van kennis en het opstellen van documenten. Door de inzet van AI kunnen we doorlooptijden van werkzaamheden en processen verkorten, zoals ondersteuning bij het analyseren, structureren en voorbereiden van grote hoeveelheden informatie. Dit vraag om nieuwe kennis en vaardigheden voor onze medewerkers. Onze medewerkers zijn AI-geletterd en -vaardig, toegerust en vertrouwd in het gebruik van AI. Dit helpt hen om zich te richten op de betekenisvolle, inhoudelijke taken die onderdeel uitmaken van hun werk.

Voor burgers en bedrijven...

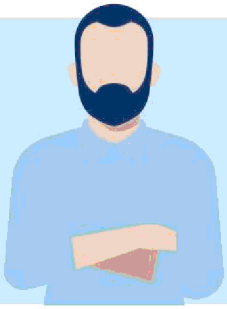
Biedt AI de mogelijkheid om het ministerie van Financiën beter te (gaan) begrijpen. AI heeft het vermogen om menselijke taal te begrijpen en te reproduceren en kan zo een bijdrage leveren aan heldere communicatie met burgers en bedrijven. AI ondersteunt bij het beantwoorden van vragen, verzamelen van informatie en het vinden van relevante documenten en informatie. AI is daarnaast een hulpmiddel dat binnen uitvoerings-organisaties gebruikt wordt om uitvoerings- en handhavingstaken te versterken. AI kan dienstverlening intuïtiever en persoonlijker maken en ondersteunt krachtige analyses in toezicht en opsporing.

Voor de samenleving...

Is het ministerie van Financiën transparant in het verantwoord gebruik van AI. Het ministerie van Financiën heeft een actieve rol in het maatschappelijk debat over de ethische kwesties op dit terrein en deelt zijn bevindingen en leerervaringen met zijn omgeving.

Persoonsgegevens- Medewerker Belastingdienst

Ik zit bijna tegen mijn pensioen en heel veel collega's waar ik jarenlang mee heb samengewerkt zijn al weg. Daar komen gelukkig allemaal nieuwe collega's voor terug, maar die weten uiteraard niet zomaar alles. Een aantal jaar geleden is de Belastingdienst gestart met een AI project waarbij kennis van al die ouwe rotten in het vak bij elkaar is geraapt en beschikbaar is gemaakt in een AI zoekmachine. Ik was eerst erg sceptisch, maar het werkt best wel goed. Geeft mij ook een geruster gevoel als ik straks hier wegga.

Onze AI waarden[3]

Binnen het ministerie van Financiën werken we op basis van vijf kernwaarden: integer, deskundig, duidelijk, durf en samenwerken. De kernwaarden van het ministerie van Financiën vormen het fundament voor de inzet van AI en bieden richting aan een verantwoorde en effectieve toepassing ervan. Het gebruik van AI vergt, gezien de aard en kenmerken van deze technologie, een aantal uitwerkingen van deze kernwaarden. Deze zijn hieronder beschreven:

AI wordt op een deskundige manier ingezet.

- AI ondersteunt medewerkers en burgers en bedrijven, maar vervangt geen menselijke besluitvorming. Bij de ontwikkeling van AI-systemen heeft de mens de regie. In het gebruik van onze AI-toepassingen borgen we dat de mens in staat is de werking ervan goed te kunnen monitoren.
- We zorgen voor betekenisvolle menselijke tussenkomst (human-in-the-loop) bij de inzet van AI.
- We geven ruimte voor vakmanschap en ondersteunen medewerkers in hun ontwikkeling.
- We streven naar eenvoudige en gebruiksvriendelijke AI-oplossingen.
- We investeren in AI-geletterdheid van onze medewerkers, zodat zij de mogelijkheden en beperkingen van AI begrijpen en deze technologie doelmatig kunnen inzetten.

AI wordt op een integere en duidelijke manier ingezet.

- **Veiligheid:** We zetten AI in op een aantoonbare veilige en verantwoorde manier.
- **Transparantie en uitlegbaarheid:** We zijn open en eerlijk over het gebruik van AI en de beslissingen die we nemen. We zijn helder en transparant in onze communicatie en besluitvorming over het gebruik van AI voor medewerkers en burgers, waardoor het duidelijk is wanneer er sprake is van AI en welke rol het speelt. Burgers en bedrijven moeten kunnen begrijpen hoe AI beslissingen
- **Privacy:** We waarborgen de privacy van burgers, bedrijven en onze medewerkers in al onze AI-toepassingen. We verzekeren een strikte naleving van wet- en regelgeving waaronder de AVG en de AI Act.
- **Ethisch verantwoord:** We zorgen voor eerlijke en rechtvaardige AI-oplossingen. AI moet eerlijk en onpartijdig zijn: AI-systemen mogen geen discriminerende effecten hebben. We beoordelen ethische aspecten en dilemma's bij de inzet van AI.
- **Duurzaam:** We houden rekening met duurzaamheid bij de inzet van AI. De impact van AI op energie-verbruik en milieu wordt meegenomen bij de ontwikkeling van AI. We werken toe naar AI oplossingen die minder energie verbruiken, bijvoorbeeld door het gebruik van kleinere taalmodellen.

We tonen durf en stimuleren samenwerking bij de inzet van AI

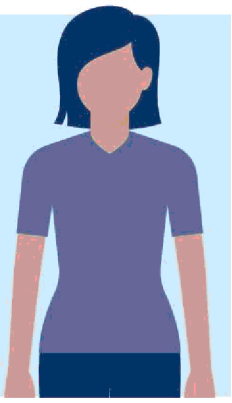
- **Durf** staat voor onze innovatieve en ambitieuze houding bij het toepassen van AI. We experimenteren met nieuwe technologieën en zoeken actief naar kansen om uitdagingen aan te pakken. Tegelijkertijd blijven ethiek en maatschappelijke verantwoordelijkheid kernpunten in ons gebruik van AI.
- **Samenwerking** is cruciaal voor de ontwikkeling en invoering van AI. Zowel binnen als buiten het ministerie zoeken we partners in de samenleving, wetenschap en het bedrijfsleven om gezamenlijk veilige en toekomstgerichte AI-oplossingen te ontwerpen. Door samen te werken waarborgen we inclusiviteit en maatschappelijke meerwaarde.

[3] Deze waarden zijn door de Dienst Toeslagen ook uitgewerkt in de visie op algoritmische systemen, gedeeld met de Tweede Kamer op 20 december 2024, 31066-1449

Deze waarden zorgen soms voor dilemma's; het belang van de een komt niet altijd overeen met dat van de ander. Ook op het gebied van AI moeten we dus keuzes maken, keuzes die een effect hebben op onze organisatie, medewerkers, burgers en bedrijven. Dit vraagt om een ministerie-brede aanpak, waarin we ons bewust zijn van de ontwikkelingen om ons heen.

Persoonsgegevens Beleidsmedewerker Financieel Economische Zaken P-gv. werkt aan beleid dat gericht is op het versterken van Nederland als financieel gezond en innovatief land binnen Europa. Haar werk vraagt het analyseren van grote hoeveelheden gegevens, zoals economische trends, internationale handelspatronen en voorspellingen van financiële markten.

Dankzij AI kan ik sneller complexe datasets analyseren en relevante verbanden vinden. Een AI-systeem helpt mij om voorspellingen te maken over de impact van beleidsmaatregelen op verschillende sectoren. Ik gebruik deze inzichten om rapportages aan te scherpen en beleidsadviezen te onderbouwen. Deze ondersteuning stelt mij in staat meer tijd te besteden aan strategische besluitvorming en overleg met stakeholders.

Slotwoord

Stel je een ministerie van Financiën voor waarin AI-technologie de mens sterker maakt! Waar AI niet alleen een hulpmiddel is maar een techniek die complexe uitdagingen eenvoudiger maakt, eerlijkheid bevordert en vertrouwen verdient. Wij bouwen samen aan een toekomst waarin innovatie en menselijkheid hand in hand gaan, zodat we voor iedereen het verschil kunnen maken.

De visie is opgezet vanuit het gedachtengoed dat het geëvalueerd en aangepast kan worden, bijvoorbeeld wanneer nieuwe inzichten dit vragen.

We realiseren ons dat er zorgen en risico's zijn over de inzet en ontwikkeling van AI. Dit maakt dat wij te allen tijde er naar streven om de waarborgen voor het veilig gebruik en ontwikkelen van AI van begin af aan in acht te nemen (verantwoorde AI bij design). Deze visie geeft richting aan de AI strategie. Hierin wordt uitgewerkt hoe we de visie op AI gaan realiseren.

Samenvatting Visie op AI

Het ministerie van Financiën staat voor grote uitdagingen. Burgers en bedrijven verwachten veel en de samenleving verandert continu. De visie op AI beschrijft hoe AI daarbij kan helpen. AI biedt kansen voor onze medewerkers, burgers, bedrijven en de samenleving als geheel. Daarbij hebben wij als ministerie van Financiën een grote verantwoordelijkheid om AI zorgvuldig, verantwoord en geloofwaardig in te zetten.

AI is geen doel op zich, maar een middel om complexe uitdagingen aan te pakken. De samenleving en de politiek stellen steeds hogere verwachtingen aan ons werk, zoals meer transparantie, efficiency, effectieve samenwerking en daadkracht. AI ondersteunt bij het toewerken naar een efficiëntere organisatie waarin werkplezier en vakmanschap een centrale rol hebben. Met AI ondersteunen wij de medewerkers optimaal in hun werk. Door de inzet van AI worden werkzaamheden inzichtelijker en eenvoudiger. Hierdoor kunnen medewerkers zich richten op de kern van hun vak en hier voldoening uit halen, ten behoeve van een optimale bijdrage aan de maatschappelijke opdracht van het ministerie van Financiën.

Deze brochure is een uitgave van:

Ministerie van Financiën
Korte Voorhout 7
Postbus 20201 | 2500 EE Den Haag
T 0800 646 39 51 (ma t/m vrij 9.00 – 21.00 uur)

Augustus 2025